

Administrering av matrikkelarbeid

En studie av Nordnorske kommuner

Kjell-Rune Standal

Kjell-Rune Standal: Administrating cadastral work. A study of municipalities in northern Norway.

KART OG PLAN, Vol. 73, pp. 288–296, POB 5003, NO-1432 Ås, ISSN 0047-3278

In Norway each municipality is responsible for cadastral work within its territory. This is problematic for many small municipalities due to lack of competent staff and other resources. The author explores how small municipalities in northern Norway try to overcome the difficulties through cooperation with other municipalities and private surveyors.

Key words: Cadastre, surveying, municipalities, cooperation.

*Kjell-Rune Standal, Sektor for Miljø og teknikk, Osterøy kommune, Hatland, NO-5282 Lonevåg.
E-mail: kjell.rune.standal@osteroy.kommune.no*

1. Innledning

Temaet for artikkelen er interkommunalt samarbeid og bruk av private aktører til arbeid etter matrikkelloven. Slikt arbeid er en del av et krevende og tverrfaglig fagfelt som bl.a. omfatter kart og geodataarbeid. Av den grunn har jeg valgt å utvide temaet til fagfeltet kart, geodata og oppmåling.

I Norge er det kommunene som har både plikt og monopol på å utføre matrikulært arbeid, hvorav de viktigste er oppmålingsforretninger og matrikkelføring. Det at hver og en av de 428 kommunene i Norge har monopol og plikt til å utføre dette arbeidet er spesielt, og det reiser problemer for de mindre kommunene å holde seg med nødvendig kompetanse. Antakelig er «kommunemodellen» i Norge en lite rasjonell måte å organisere arbeidet på, og i faggruppen kart og oppmåling sliter mange med manglende kompetanse, utstyr, ressurser og programvare. Her må det likevel skytes inn en viktig modifisering; kommunen kan oppfylle sine plikter ved å leie inn andre til å utføre arbeidet på sine vegne, det kan i praksis være en annen kommune eller en privatpraktiserende landmåler.

De statlige krav til kommunene øker, det er en rivende utvikling på programvare og på utstyrssektoren, og det er økende krav til spesialkompetanse. Nye lover og reformer krever tid og ressurser. Det er forventninger om god service, likebehandling, akseptabel

ventetid og god kvalitet på arbeidet fra innbyggerne og fra næringslivet.

Hvordan kan kommunene møte disse utfordringene og hvordan gjør de det? Jeg vil kort drøfte mulighetene, og deretter forsøke å gi en oversikt over hvordan de faktisk gjør det.

Jeg har valgt å konsentrere meg om kommunene i Nord-Norge, da en del småkommuner der nok har de største utfordringene. Så vidt jeg kjenner til er der dessuten skrevet lite om hvordan kommunene nordpå løser utfordringene.

Bakgrunnen for temaet er at jeg selv jobber/har jobbet med oppmåling i forskjellige kommuner og har «kjent utfordringene på kroppen». Jeg skrev en oppgave om dette da jeg gikk på etterutdanning i matrikkellære i 2010, ble utfordret av Sevatdal til å skrive artikkel om temaet, men hadde ikke kapasitet da. Nå har jeg «børstet støvet av» informasjonen jeg fikk i 2010 og fornyet den.

Metoden er intervju og lesing av geodataplanelene for Nordland, Troms og Finnmark. Jeg har intervjuet nøkkelpersoner på kart og oppmåling i de interkommunale samarbeidene der, kartverksjefer og ansatte på kartkontorene i Bodø, Tromsø og Vadsø og ansatte i alle private oppmålingsfirmaer jeg kjenner til som opererer nordpå. I tillegg landmålere i noen av kommunene som sliter i dette fagfeltet og fagfolk i *Harstad* der det nylig har vært kommunesammenslåing med *Bjarkøy*. Videre enhetsleder på plan og miljø (inkludert oppmåling) i Norges første

samkommune *Innherred* som omfatter *Levanger* og *Verdal*. Intervjuene har vært gjennomført via e-post eller på telefon.

Informantene er – etter samtykke – nevnt med navn i teksten og opplistet.

2. Hvordan kan kommunene møte utfordringene?

Mange kommuner klarer seg selv slik systemet forutsetter. De er store nok, og de har tilstrekkelig med ressurser til på egenhånd å tjene sine borgere på en tilfredstislende måte.

For andre kommuner er kommunesammenslåing et alternativ. Forbedret vegnett og elektronisk kommunikasjon som har gjort avstandene og responstiden mindre, gjør dette mer aktuelt. Men politisk sitter det vanligvis svært langt inne, og det er store reformer som helsereformen etc. og ikke utfordringene på kart, oppmåling og geodata som gjør sammenslåing aktuelt.

Den rødgrønne regjeringens alternativ til sammenslåing synes å være ordningen med såkalt samkommune, jfr. kommuneloven § 28-2. Dette går ut på at kommunene har felles administrasjon og felles kontor for noen av tjenestene. I en samkommune velger kommunene ut områder de kan samarbeide om, for å bedre tjenestetilbudet. Samkommuner velger ut noen av sine politikere til et felles forum som gjør bindende vedtak.

Foreløpig er der etablert 2 samkommuner, begge i Trøndelag med navnene *Innherred* og *Midtre Namdal*, hvorav *Midtre Namdal* fortsatt er et forsøksprosjekt. *Innherred* samkommune var den første i Norge og ble startet som et prøveprosjekt i 2004. Den består av kommunene *Levanger* og *Verdal*, og de har lagt fem prosent av oppgavene sine inn i samkommunen. Fagfeltene plan og miljø, byggesak og oppmåling er blitt integrert og er lokalisert i *Verdal*. Erfaringene er i hovedsak gode. Utfordringene har vært det politiske systemet, det er 2 rådmenn å forholde seg til som styrer på hver sitt vis, og to kulturer skal bli til en kultur der alle drar i samme retning. Gevinstene på kart plan og oppmåling er større fagmiljø, kommunene blir mer attraktive å jobbe i, ressursene utnyttes bedre, kompetansen blir styrket og det blir mer handlefrihet, f.eks. i forhold til ferie.

Så har vi ulike grader og former for interkommunalt samarbeid. På en eller annen måte er vel de fleste kommuner involvert i samarbeid på et eller annet fagfelt. Vi vet at en god del kommuner samarbeider om kartportaler. Noen kommuner samarbeider også om oppmålingsforretninger og eiendomsdanning.

Interkommunalt samarbeid kan være uformelt eller formelt. Uformelt samarbeid er typisk erfarings- og kompetansenettverk. Langsiktige interkommunale samarbeid kan være mer formelle, og de starter ofte som en prosjektorganisering av felles tiltak, f.eks. etablering av felles adressesystem eller etablering av felles kartportal. Deretter kan det etableres en driftsorganisasjon for de aktuelle saksområdene.

Vertskommuneløsning, der en eller flere vertskommuner skal utføre nærmere bestemte oppgaver for de andre kommunene er en annen modell. Der kan være ulike varianter og modeller for dette, og jeg vil tro kommunene står temmelig fritt her, jfr. reglene i kommuneloven § 28-1.

Mange kommuner møter utfordringene på kart og oppmåling ved å kjøpe seg tjenester. I Norge er det et stort antall private landmålere som kan utføre oppmålingstjenester og bestyre oppmålingsforretninger. Noen firma har også utdannet «autoriserte» matrikkelførere.

3. Hva skjer i Nord-Norge – oversikt over samarbeidstiltak og bruk av private firmaer.

3.1 Nordland

Oversikt

Mellom de 44 kommunene i Nordland var det inntil for få år siden ikke noe interkommunalt samarbeid innen fagfeltet kart og oppmåling. Fra 2005 har det formelig «eksplodert» med geodatasamarbeid i dette fylket, og der pågår i dag 9 samarbeid som har felles kartløsning på internett.

Geodatasamarbeid

- Hald-samarbeidet, med **H**erøy, **A**lstadhaug, **L**eirfjord og **D**ønna
- Vesteråls-samarbeidet, med **A**ndøy, **B**ø, **H**adsel, **L**ødingen, **S**ortland og **Ø**ksnes
- Lofoten-samarbeidet, med **F**lakstad, **M**oskenes, **R**øst, **V**ærøy og **V**ågan

- EKT-samarbeidet, med Evenes og Tjeldsund i Nordland og Kvæfjord i Troms.
- Ofoten-samarbeidet, med Ballangen, Narvik og Tysfjord
- Salten-samarbeidet, med Beiarn, Bodø, Fauske, Gildeskål, Hamarøy, Meløy, Saltdal, Steigen og Sørfold
- Polarsirkelsamarbeidet, med Hemnes, Lurøy, Nesna, Rana, Rødøy og Træna
- Sør-Helgeland-samarbeidet, med Bindal, Brønnøy, Sømna, Vega og Vevelstad
- Indre-Helgeland-samarbeidet, med Grane, Hattfjelldal og Vefsn

De fleste kommunene i Nordland måler og matrikkelfører eiendomsmålinger selv. Kun noen få av kommunene samarbeider uformelt om eiendomsmåling/eiendomsdanning.

Vestvågøy kommune er i dag eneste kommune i Nordland som ikke er med i en eller annen form for geodatasamarbid.

Hald- samarbeidet

Det var Alstadhaug som tok initiativet til det første geodatasamarbeidet. Alstadhaug var «fyrtårnet» i Nordland på geodata, og hadde flere ressurspersoner i fagfeltet. De fikk med seg nabokommunene Herøy, Leirfjord og Dønna på Hald-samarbeidet. Tom Johansen, som har vært pådriver, forteller at samarbeidet startet som et prosjekt i 2005. Prosjektplanen lignet på planer i Hedmark/Oppland og kommunene fikk hjelp fra fylkeskartkontoret i Hamar. Alstadhaug er vertskommune og drifter IKT-løsninger for administrasjon og tjenesteproduksjon. Kommunene har felles kartportal og er «mønsterkommunene» i Nordland. De har «god geografi» og korte avstander seg imellom. Kommunene har i dag et uformelt faggruppesamarbeid mellom gruppene kart og matrikkel og plan og byggesak, og gruppene møtes et par ganger i året. Kommunene har utarbeidet felles retningslinjer, felles maler og felles rutiner. Det er nok småkommunene som tjener mest, men det er også positivt for Alstadhaug. Denne vertskommunen har fått raskere fremdrift på etablering av nye rutiner. Hald-samarbeidet har ført til felles bevisstgjørelse på kompetanse og kvalitet. Det blir mer attrak-

tivt å jobbe i regionen. I følge Kartverket er det Haldsamarbeidet som fungerer best av geodatasamarbeidene i Nordland i dag.

Lofoten-samarbeidet

Roald Martin Rist, fra Vågan kommune, var med i etableringen av Lofoten-samarbeidet. Felles kartportal «Lofotportalen» ble etablert i 2008. Alle kommunene i Lofoten, med unntak av Vestvågøy, er med. Værøy og Røst hadde ikke digitale kart i drift før Lofoten-portalen ble etablert. Det var de fagansvarlige i hver kommune som tok initiativ til portal-samarbeidet. Største hinder for utvikling videre er politisk forståelse og vilje til å forplikte seg. «Storebror» i dette samarbeidet er Vågan med ca. 9000 innbyggere, og som de andre kommunene lener seg på. Vågan er vertskommune med kartteknisk fagansvar og bidrar med mye support til de andre kommunene. Oppmålingskompetansen er dårlig i småkommunene i Lofoten. På Værøy, Røst og Moskenes har samme person ansvar for både oppmåling, plan og byggesak. I tillegg er fagansvarlige på Røst også brannmester og har ansvar for veger. Det er svært vanskelig å rekruttere kompetente fagfolk i disse kommunene, og der er stor gjennomtrekk i stillingene. På grunn av store avstander og mangel på tid og ressurser, møtes ikke fagfolkene på oppmåling i Lofoten-samarbeidet. Småkommunene tar kontakt med Vågan kommune på telefon og epost når de trenger faglig hjelp.

I tillegg til egne saker har Vågan matrikkelført for Moskenes, Værøy og Røst. Kommunen sluttet å matrikkelføre for Moskenes fra november 2012.

Kartverket i Nordland kaller årlig inn kommunene i Lofoten og Vesterålen til fagdager. Agendaen har hovedsakelig vært forvaltning av kartdatabaser. Småkommunene har ikke hatt kapasitet eller interesse av å møte opp. Bare Vågan, Hadsel, Andøy, Bø og Sortland var representert på fagdage i 2012.

Vesterålssamarbeidet, EKT-samarbeidet, Ofotensamarbeidet, Saltensamarbeidet, Polarsirkelsamarbeidet, Sør-Helgelandsamarbeidet og Indre-Helgeland samarbeidet
Utenom Hald- og Lofoten-samarbeidet er det leverandørene av kartportalene som drifter og gir faglig support på portalene. For de

fleste samarbeidene er dette Norkart AS. Takket være de nye kartportalsamarbeidene er det knyttet noe mer kontakter mellom disse kommunene. Ved etablering av kartportalene møtes bl.a. fagfolk fra oppmåling, man ble bedre kjent, fant ut hvem som hadde mest kompetanse, og terskelen ble mindre for uformell kontakt på telefon eller e-post. Kontakten som ble etablert mellom fagmiljøene er i varierende grad holdt ved like av kommunene i de forskjellige portalsamarbeidene. I noen av portalsamarbeidene er kontakten som ble etablert ikke holdt ved like på grunn av manglende ressurser. I andre av samarbeidene møtes fortsatt de oppmålingsansvarlige i kommunene 1–2 ganger i året. Dette gjelder f.eks. Vesteråls-samarbeidet der møte finner sted i Sortland. Temaene er vanligvis ajourføring av kartportalen og å utarbeide felles strategi mot portalleverandøren på ting som fungerer dårlig. På disse samlingene settes også av tid til faglige samtaler. Sortland, med 10000 innbyggere, er »storebror» blant Vesteråls-kommunene, og kommunen har inngått ett-års avtale med Andøy om å holde oppmålingsforretninger og matrikkelføre saker for Andøy.

Innleiing av private tjenester:

I Nordland holder firmaene *Novatek AS* i Bodø, og *Geo Lofoten* på Leknes i Vestvågøy oppmålingsforretninger for kommuner. Firmaet *Lan Tek AS* i Sandnessjøen, og firmaet *GeoSense* fra Gjøvik tar også slike oppdrag i fylket.

Ulf Helge Malin i Novatek AS forteller at fordelene med innleiing av private firma er effektivitet, de kan konsentrere seg kun om oppmålingsjobbene. Firmaet innehar også mer kompetanse enn mange av småkommunene. Novatek AS bestyrer alle forretninger på Værøy og Røst etter kontrakter som fornyes årlig. På dagsoppdrag der benytter de seg av helikoptertransport. Samler de opp saker for 2–3 dager, tar de bil og ferge. Hver reisevei tar da fire-seks timer. Årlig er der ca. 20–30 oppmålingsforretninger på Røst og noen flere på Værøy. Novatek AS har nylig også holdt oppmålingsforretninger for andre Nordlands-kommuner. Det er da snakk om prosjektjobber der det gis anbud. Kommunene dette gjelder er Meløy, Nesna og Balsfjord i Troms.

Firmaet *Geo Lofoten* bestyrer alle oppmålingsforretninger for Lofoten-kommunene Vestvågøy, Flakstad og Moskenes, og har 3-års kontrakter med disse kommunene. Det er på det meste 7 mil å kjøre hver veg, så det er ikke de store avstandene. De holder oppmålingsforretningene fortløpende. Moskenes og Flakstad har ca. 20 årlige forretninger, mens i Vestvågøy holdt firmaet ca. 150 forretninger i 2012. Vestvågøy og Flakstad matrikkelfører selv, mens *Geo Lofoten* nå har en midlertidig avtale med Moskenes om at en representant fra *Geo Lofoten* med matrikkelførerkurs er delvis ansatt i Moskenes, og matrikkelfører for dem. På sikt er planen at Moskenes skal matrikkelføre selv.

Vestvågøy er med sine ca. 11000 innbyggere den største kommunen i Lofoten. Kommunen har ansatt en oppmålingsingeniør og en matrikkelfører, men det er politisk vedtak om at kommunen skal leie inn eksternt hjelp til oppmålingsforretninger. Oppmålingsingeniøren der må administrere saker som *Geo Lofoten* utfører. Jeg intervjuet oppmålingsingeniøren i Vestvågøy om fordeler og ulemper med vedtaket. Fordelen er at kommunen klarer seg med færre ansatte. Ulempen er utarming av landmålerkompetanse, man mister fagmiljø og man gir fra seg noe av kontrollen.

Firmaet *Lan Tek AS* har ett-års avtale med øykommunen Træna med ca. 450 innbyggere, og de holder ca. ti forretninger i året. *Lan Tek AS* matrikkelfører også for Træna, og har avtale om kontor plass i Træna for å utføre arbeidet. Træna har ingen kompetanse på oppmålingssiden.

Firmaet *GeoSense* fra Gjøvik har de siste tre årene bestyrt alle oppmålingsforretningene i Vevelstad kommune. En ansatt i firmaet er fra Helgeland, og han har vanligvis reist til Vevelstad og målt ferdig en gruppe om våren og en om høsten, gjerne en ca.10 saker i gangen over en uke. Vevelstad kommune har ikke landmålerkompetanse, men kommunen matrikkelfører sakene selv.

3.2 Troms

Oversikt

Troms består av 25 kommuner og de fleste av dem deltar i geodatasamarbeid med felles kartløsning på nett:

- EKT-samarbeidet, med Kvæfjord og nordlandskommunene Evenes og Tjeldsund
- Astafjords-samarbeidet, med Gratangen, Lavangen og Salangen
- Midt-Troms webinnsyn, med Bardu, Målselv, Dyrøy, Lenvik og Balsfjord
- Nord-Troms-samarbeidet, med Lyngen, Storfjord, Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa og Kvæningen

Tranøy, Torsken og Berg samarbeider om arealplanlegging i eget prosjekt. Der er to store samarbeidsprosjekter i Troms innen oppmåling. Det ene er i Nord-Troms der Nordreisa er vertskommune, og det andre er Astafjords-samarbeidet der Gratangen er vertskommune. Der er også oppmålingssamarbeid mellom *Tranøy og Berg, Lenvik og Torsken* og Tromsø og Balsfjord. Tromsø er med i storkommunesamarbeidet med *Fredrikstad, Oslo, Bærum, Drammen, Kristiansand, Stavanger, Bergen og Trondheim*.

Oppmålingssamarbeidet mellom Nordreisa, Kvæningen og Kåfjord

Dette samarbeidet var det første i sitt slag i Troms, og det ble etablert i 2003. Nordreisa med sine ca. 5000 innbyggere, er «storebror» i samarbeidet og bestyrer og matrikkelfører alle oppmålingsforretninger for Kvæningen og Kåfjord. Der er 1½ stilling på oppmåling i Nordreisa, og i 2012 holdt de henholdsvis 50 og 20 forretninger i hver av de to nabokommunene. Det er lange avstander. Fra sentrum i Nordreisa er det ti mil til utkanten av Kvæningen. Ved måling av fritidseiendommer på øyene i Ytre Kvæningen samler landmålerne i Nordreisa opp saker, leier båt, og arbeider lange dager.

Torgeir Lunde i Nordreisa forteller at fordelene med dette samarbeidet er at Kvæningen og Kåfjord sparer penger til stilling og oppmålingsutstyr. Landmålerne i Nordreisa blir godt kjent i et større område og får en mer variert hverdag. utfordringene for Nordreisa er at kommunen får mer arbeid og mer ansvar.

Jeg har også intervjuet landbrukssjef Trine Sølberg i Kvæningen. Her er et utdrag fra hennes svar; «sett med Kvæningenbriller»:

«Kvæningen kommune sin oppmåler gikk for en god del år siden av med pensjon,

Kommunen sto dermed ved et veiskille. Skal vi søke etter ny oppmåler eller hva gjør vi? På samme tidspunkt så var det jobbet en del med å få felles kartserver og kartprogram med Nord-Troms kommunene. Og spørsmålet for både Kvæningen og Kåfjord var derfor om Nordreisa kunne ta på seg oppmålerrollen. Dette ble formalisert, og man var i gang med «eksterne» oppmålere. Nordreisa kommune holder både oppmålere og matrikkelførere for Kvæningen kommune. På mange måter er dette både positivt og negativt. Positivt på grunn av at småkommunene ikke har ressurser til å «følge med» i alt som skjer innen oppmåling og ikke minst utstyr. Negativt på grunn av at man «distanserer» seg fra å inneha kompetansen omkring matrikkelføring og det å ikke ha utstyr til å kunne foreta oppmålinger/innmålinger. utfordringer har til tider vært at Nordreisa sine oppmålere skal betjene 3 kommuner. Det kan av og til føles som at det tar veldig lang tid før oppmåling kan skje. Suksessfaktorer er kompetanse, utstyr og fleksibilitet.»

Astafjords-samarbeidet

Dette samarbeidet i Sør-Troms startet i 2006 som et prøveprosjekt, etter at kommuneledelsen i de tre kommunene kom sammen og drøftet samarbeid. Gratangen, Salangen og Lavangen ble vertskommuner for hvert sitt fagfelt. Den største kommunen Salangen, med ca. 2000 innbyggere, er vertskommune for barnevern og IKT. Lavangen, med ca. 1000 innbyggere, er vertskommune for lønn og regnskap, og Gratangen, på ca. 1000 innbyggere, er vertskommune for kart og oppmåling.

Kommunene har felles oppmålingstjeneste i det kommunale foretaket «Astafjord Kart og oppmåling» som har 3 stillinger, på henholdsvis 100, 60 og 40 prosent. Oppmålingsingeniørene er ansatt i Gratangen kommune, men de har kontor i alle tre kommunene. Forretningene blir matrikkelført i de kommunene de blir holdt i. Kommunene har samme gebyr etter matrikkelloven og eierseksjonsloven. I samarbeidsavtalen mellom kommunene om felles kart og oppmålingstjeneste beskrives utgiftsfordelingen som følger: 40 % av utgiftene til drift og an-

skaffelser fordeles likt mellom kommunene, mens 60 % fordeles etter innbyggertall. I ettertid har man fordelt etter timeforbruk i den enkelte kommune. Dette fordi det var og er mye ekstraarbeid som måtte/må gjøres i Salangen. I følge Dagulf Mikalsen i Gratangen kommune er fordelene med samarbeidet at det blir et større fagmiljø i regionen, det blir mer attraktivt å jobbe der. Det blir bedre kontakt mellom Teknisk etat og Oppmålingssetaten. En utfordring er at der fortsatt er mye ugjort arbeid på kart og oppmåling i de tre kommunene.

Andre samarbeid innen oppmåling

Tranøy kommune har matrikkelført og bestyrt oppmålingsforretninger for Berg kommune. Nå skal oppmålingsingeniøren i Tranøy begynne i Berg, og det søkes etter ny landmåler i Tranøy.

Lensvik kommune skal ta matrikkellovsakene en periode, både oppmåling og matrikkelføring, for Torsken kommune fordi oppmålingsingeniøren i Torsken har begynt i Lensvik. Torsken har søkt etter ny landmåler, men har ikke lyktes med å få ansatt noen enda.

Samarbeid mellom Tromsø og Balsfjord

Tromsø, «Nord-Norges hovedstad», med sine 69000 innbyggere, har 8 landmålere og 2 matrikkelførere. Tromsø inngikk en formell avtale med Balsfjord (ca. 5500 innbyggere) i 2012 i forbindelse med at landmåleren i Balsfjord hadde ett års permisjon. 60 oppmålingsforretninger ble lagt ut på anbud, og det ble avtalt at Tromsø skulle matrikkelføre disse sakene. Tromsø og Balsfjord skal nå inngå en 3-årig avtale om videre formelt samarbeid. Planen er at Tromsø skal ta «toppene» og holde oppmålingsforretninger på saker som Balsfjord ikke klarer selv. Tromsø skal matrikkelføre for kommunen. Tromsø har utført ca. 15 oppmålingsforretninger for Balsfjord i 2012.

Steinar Vaadal i Tromsø kommune forteller at Tromsø for tiden har «en landmåler for mye», og får utnyttet ledig kapasitet gjennom samarbeidet med Balsfjord. Samarbeidet har gitt en positiv tilvekst til matrikkelgruppen. Gruppen er med på noe som gir motivasjon. Tromsø har bistått Balsfjord

med kompetanseheving på rutiner og dokumenthåndtering etter matrikkelloven, men dette er også med på å bevisstgjøre og forbedre rutinene og heve kompetansen i Tromsø. Balsfjord vil få felles rutiner og dokumentmaler med Tromsø. Steinar Vaadal sier videre at faren med slikt samarbeid er å utarme kompetansen i småkommunen. Politikere i småkommuner kan bli fristet til å skjære ned på stillinger slik at man blir avhengig av ekstern hjelp. En annen utfordring er at kommunene kan bli mindre fleksible. Balsfjord kommune er svært fornøyd med å samarbeide med Tromsø. Det styrker fagmiljøet og gjør det mer interessant å jobbe i Balsfjord.

Tromsø kommune og storkommunesamarbeidet

Storkommunesamarbeidet mellom Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger, Fredrikstad, Bærum, Drammen, Kristiansand og Tromsø er et uformelt interkommunalt samarbeid. Det er et erfarings- og kompetansenettverk og fungerer som en samlet enhet i forhold til leverandører og staten. Dette nyter også andre kommuner godt av da mange utfordringer innen oppmålingsfaget er felles.

Sammenslåing av kommunene Harstad og Bjarkøy

Den 01.01 2013 ble kommunene Harstad og Bjarkøy slått sammen til en ny kommune med navnet Harstad. Bjarkøy var en liten øykommune på ca.500 innbyggere der det skjedde lite på oppmåling. De fem landmålerne i gamle Harstad kommune vil fortsette å betjene innbyggerne i nye Harstad kommune. Statens kartverk har godkjent kommunenes søknad om bruk av nye gårdsnummerserier for eiendommer i Bjarkøy.

Ingen planer om samkommuner i Nord-Norge

Der er i dag ingen samkommuner i Nord-Norge og der er heller ikke konkrete planer om samkommune-løsninger.

Innleiing av private tjenester

I Troms er det sjelden at kommuner leier inn private firma til å utføre hele eller deler av oppmålingsforretningene.

Lenvik og *Balsfjord* hadde oppmålingsforretninger ute på anbud i 2012. Finnmarksfirmaet GeoNord bestyrte disse forretningene. *Lenvik* matrikkelførte sakene sine selv.

Firmaet Sweco Norge AS har matrikkelført og bestyrt alle oppmålingssaker for *Ibestad* de siste årene. Sweco Norge AS bistår også denne kommunen med veiledning.

Tromsøfirmaet Norsurvey målte 70 forretninger for *Balsfjord* i 2011. Firmaet Nordnorsk Byggekontroll AS fra Tromsø var med i anbudsrunden i *Balsfjord* i 2012, de ønsker å hente inn mer kompetanse i dette fagområdet, og de ønsker å starte med å bestyre oppmålingsforretninger for kommuner.

3.3 Finnmark

Oversikt

I Finnmark er der 19 kommuner, og der er lite samarbeid mellom kommuner innen området kart og oppmåling. Det eneste er en felles kartinnsynsøsning for Vest-Finnmark i regi av regionrådet, som omfatter *Alta*, *Kvalsund*, *Hammerfest*, *Hasvik*, *Måsøy*, *Nordkapp* og *Loppa* kommuner. Gjennomgående for teknisk etat i flere kommuner i Finnmark er underbemanning og at man utfører «brannslukking». Dette gjelder spesielt innen oppmåling og ajourhold av kart. *Alta*, *Hammerfest*, *Sør-Varanger*, *Vadsø*, *Tana*, *Karasjok*, *Lebesby* og *Nesseby* har egne ansatte innen kart og oppmåling.

«Fyrtårnet» innen byggesak, plan og oppmåling er *Alta* som er Finnmarks største kommune med sine 20.000 innbyggere. Her bor mer enn ¼ av Finnmarks befolkning. Tidligere har nye landmålere i nabokommuner fått hospitere i *Alta*, ved at de har fått 3–4 dagers praksis der før de begynte i ny jobb. Oppmålingsleder der, Trond Inge Heitmann, forteller at *Alta* i dag har et nært faglig uformelt samarbeid med *Loppa* kommune. De siste årene har det vært nedbemanning på oppmåling. Der er for tiden 4 stillinger, men den ene ingeniøren er ute i permisjon. *Alta* har hatt nok med å klare egne saker, og kommunen har klart det uten å leie inn tjenester fra private firma. I *Alta* skjer det mye, kartgrunnlaget er bra, og oppgradering av kart har vært en prioritert oppgave.

Kvalsund, *Hasvik*, *Loppa*, *Nordkapp*, *Poranger*, *Kautokeino*, *Måsøy* og *Vardø* har an-

satte innen teknisk etat som også har kart og oppmålingsansvar. De samme personene har ofte ansvar både for plan, byggesak, matrikkel og oppmåling. Ofte må det leies inn hjelp til oppmålingsforretning og til matrikkelføring. I alle kommunene i Finnmark er det nå ansatt og utdannet matrikkelførere, og planen er at disse etter hvert skal matrikkelføre selv.

I *Kvalsund* er det rekvirenten som må bestille og betale et privat firma for oppmålingsforretning. Kommunen matrikkelfører sakene. I følge kontaktperson i *Kvalsund*, Jon E. Strige, sparer kommunen tid og ressurser på å gjøre det på denne måten. Ulempen er at man får mindre kontakt med folk i kommunen.

Kommunene som sliter mest på oppmålingsfronten er *Båtsfjord*, *Berlevåg* og *Gamvik*. *Berlevåg* har ikke teknisk etat. Innkomne saker behandles av administrasjonen i samarbeid med servicekontoret. I denne kommunen skjer det minimalt. Der ble det ikke utført fradelinger i 2012. *Gamvik* og *Båtsfjord* har teknisk etat, men ingen ansatte innen oppmåling. I *Båtsfjord* er både geografien og vegnettet problematisk. For å komme fra kommunesenteret i *Båtsfjord* til *Hamningberg* i samme kommune må man kjøre ca. 30 mil, gjennom store deler av Finnmark, via kommunene *Tana*, *Nesseby*, *Vadsø* og *Vardø*. Det er kun 3.5 mil i luftlinje mellom disse to stedene! Ca. 99 % av kommunens innbyggere bor i fiskeværet *Båtsfjord*.

I småkommunene som klarer seg på egenhånd er kompetansen varierende, fra fagskoleutdanning til kun praktisk opplæring. Man sender ut egne folk til å bestyre og måle forretninger etter beste evne. Dokumentasjonen i disse kommunene kan være mangelfull eller svært dårlig. Andre kommuner må leie inn kompetanse fra private firma, både til alt oppmålingsarbeid og til matrikkelføring. Det som «redder» småkommunene som sliter er liten byggevirkosomhet. Men det å stå alene på sikt, uten kompetanse og med minimale ressurser, er uheldig. Småkommunene er sårbare. Når ansatte med fagansvar på flere avdelinger slutter, forsvinner all kompetanse på området. Det er vanskelig å få tilsatt nye.

Innleiing av private tjenester

I Finnmark har firmaene *Sweco Norge AS* og *GeoNord* fått opplæring av kartverket til å ma-

trikkelføre eiendommer og de har god kompetanse på å bestyre oppmålingsforretninger.

Landmåler Anita Kjellmann i altafirmaet GeoNord forteller at de har ingen faste avtaler med kommuner i Finnmark, men de konkurrerer med andre firma om jobber som blir lagt ut på anbud. I 2011 holdt GeoNord oppmålingsforretninger for Kvalsund, Hasvik og Porsanger, og de matrikkelførte målingene de gjorde for Hasvik. I 2012 holdt firmaet oppmålingsforretninger i Kvalsund i Finnmark og i Lenvik og Balsfjord i Troms.

Sweco Norge AS, med kontor i Alta, jobbet i 2012 for Hasvik, Loppa, Porsanger, Nordkapp, Gamvik, Berlevåg, Båtsfjord, Kvalsund, Vadsø og Sør-Varanger i følge Alf Waaler. Dette er over halvparten av kommunene i Finnmark. For Berlevåg matrikkelførte og bestyrte han alle oppmålingsforretninger som ble vedtatt i 2011. For Kvalsund holdt han en oppmålingsforretning som var bestilt direkte fra rekvisitent. For Sør-Varanger tok han 25 forretninger etter delingsloven. Sør-Varanger trengte midlertidig hjelp da en av landmålerne var ute i permisjon. Sweco Norge AS matrikkelførte og bestyrte alle oppmålingsforretninger i 2012 for de 7 andre kommunene. Firmaet har også de siste årene matrikkelført og tatt alle oppmålingsforretninger i Ibestad kommune i Troms. Alf Waaler forteller at han bistår kommunalt ansatte med opplæring i matrikkelføring. På e-post forteller han:

«Kartverket gir meg tilgang til matrikkelen for de kommunene jeg skal oppdatere gjennom et brukernavn. Kommunene sender e-post til matrikkelsupport der de ber om at jeg får tilgang for en begrenset periode, og så ordner kartverket tilgang i løpet av noen timer. Jeg bistår kommunene med alle tekniske tinglysings-, eiendoms- og matrikkel-faglige spørsmål og blir på den måten kommunens «utvidete» fagmiljø».

Hovedutfordringene på oppmålingsfronten i Finnmark er lange avstander og kort målesesong. Det er imidlertid også fordeler med å jobbe i Norges nordligste fylke. Der er åpent, nesten ikke skog og man trenger nesten aldri bruke kikkert! I kommunene som ligger lengst unna Alta er der 50 mil å kjøre

hver veg. Alf Waaler samler ofte opp saker i bolker. Det hender han måler ferdig sakene for 2–3 kommuner i slengen, og kan da måle ferdig 20–30 saker. I 2012 hadde han f.eks. 4 saker i Båtsfjord kommune, der 3 av dem var i Båtsfjord og den siste var i Hamningberg, ca. 30 mil fra Båtsfjord. Han fullførte da først sakene i Båtsfjord, kjørte så til Vardø og Hamningberg og gjorde ferdig disse sakene på en uke.

En annen utfordring i Finnmark er at det er mange steder med dårlig GSM og mobildekning. Dette løser Alf Waaler ved at han alltid har med seg utstyr både for bruk av CPOS og to basestasjoner med henholdsvis GSM og radio. Han bruker hovedsakelig egen base, og han stiller da opp i nærmeste landsnettpunkt.

I enkelte småkommuner kan det være mange år siden kartene ble oppdatert. Dette gjør ikke så mye siden det skjer lite i grise-grendte strøk. Det som er verre er at DEK i mange kommuner ikke var ajour da matrikkelen ble konvertert til Euref89. Alf Waaler forteller på mail:

«Jeg mener med dette at en del tinglyste og oppmålte eiendommer av en eller annen grunn ikke ble lagt inn i DEK. Det var jo en kjensgjerning at DEK hadde sine svakheter med tanke på blant annet fullstendighet. DEK var imidlertid mer «lokal» før. Kommunen kunne oppdatere og endre DEK etter eget for godtbeholdende, noe som hadde sine positive og negative sider. Ved overgang til matrikkelen har matrikkeldata blitt mer tilgjengelig for folk utenfor kommunal forvaltning, blant annet gjennom www.seeiendom.no. Matrikkeldata mener jeg har større troverdighet enn gamle DEK, og folk flest har tillit til matrikkelen. Derfor er det uheldig at eiendommer som er oppmålt i nyere tid, og åpenbart burde ligget i matrikkelen, ikke er lagt inn.»

4. Avslutning

Kommunene nordpå administrerer og jobber etter matrikkelloven på ulike måter, og det synes som om personalmessige forhold spiller stor rolle for valg av løsning.

De store kommunene klarer seg i hovedsak på egen hånd.

Geodatasamarbeid er blitt mer og mer vanlig, men forpliktende samarbeid innen matrikulært arbeid er vanskeligere å få til. Der er noen samarbeid i Troms og Nordland som fungerer bra, og Tromsø og Sortland har nå ressurser og motivasjon til å bistå nabokommuner. Vertskommeløsning gir også fordeler for vertskommunene som får bevisstgjort og forbedret rutinene og hevet kompetansen.

Innleieing av ekstern hjelp benyttes av flere småkommuner. Her er Finnmark i en særstilling der nesten halvparten av kommunene leier inn ekstern hjelp både til oppmålingsforretning og matrikkelføring. Både i Nord-Norge som landet ellers har matrikkeloven med tidsfrister økt behovet for dette. Innleieing av firma skjer vanligvis gjennom kommunen, men også direkte fra rekvirent til oppmålingsfirma. Det siste er tankevekkende, selv om det har lite omfang. Man går her utenom kommunen m.h.t. oppmålingsforretningen.

Som alternativ til kommunesammenslåing kan en kanskje hente ideer fra de gamle brannkommunene som ble avskaffet ved lov i 1970. Dette var navnet på en funksjonell administrativ enhet eller «særkommune» som var opprettet for å ta seg av ett arbeidsfelt. Kanskje kan en tenke seg en løsning med å etablerere «oppmålingskomune», i form av et interkommunalt organ eller selskap som skal betjene flere kommuner? Er ikke «Astafjord kart og oppmåling» langt på vei et eksempel på en slik «oppmålingskommune»?

Der er for kommunene ingen fasit på valg av metode når de møter økende krav til kart og oppmåling. Med den kommunestrukturen vi har i Norge må en sannsynligvis akseptere at noen kommuner ikke bør/kan ha kompetanse innen kart, oppmåling og matrikkelfag.

Det ville vært nyttig å ha et større erfaringsgrunnlag om løsninger landet rundt, for å utvikle modeller og en offentlig «policy» på dette området. Da burde man også trekke

inn problemet med å få gjennomført «matrikulært ryddearbeid» – noe jeg ikke har gjort.

Oversikt over etater og personer som er intervjuet

Nordland

Fylkeskartkontoret i Bodø

Tom Andre Johansen, Alstadhaug kommune og firmaet Lan Tek AS, Sandnessjøen

Roald Martin Rist, Vågan kommune

Lars-Ove Sivertsen, Sortland kommune

Arne Klausen, Vestvågøy kommune

Ulf Helge Malin, Firmaet Novatek AS, Bodø

Roar Lindgaard, Firmaet Geo Lofoten, Vestvågøy

Arnt Eide, Firmaet GeoSense Landmålingstjenester, Gjøvik

Troms

Fylkeskartkontoret i Bodø

Steinar Vaadal, Tromsø kommune

Viggo Jørn Dale, Balsfjord kommune

Edvard Stornes, Harstad kommune

Dagulf Mikalsen, Gratangen kommune

Torgeir Lunde, Nordreisa kommune

Trine Sølberg, Kvænangen kommune

Viggo Berglund, Firmaet NordNorsk Byggkontroll AS, Tromsø

Mats A. Langgård, Firmaet Norsurvey, Tromsø

Finnmark

Fylkeskartkontoret i Vadsø

Trond Inge Heitmann, Alta kommune

Jon E. Strige, Kvalsund kommune

Alf Waaler, Firmaet Sweco Norge AS, kontor i Alta

Anita Kjellmann, Firmaet GeoNord, Alta

Geodataplaner

Geodataplanen for Nordland 2013–2016

<http://www.statkart.no/geovekst/Nordland/geodataplanen/geodataplanen.html>

Geodataplanen for Troms fylke 2012–2015

http://www.statkart.no/filestore/Landdivisjon_ny/Fylkeskartkontorene/Troms/PDF/Geodataplan/Geodataplan_Troms_fylke_2012_2015_vedtatt.pdf

Geodataplan 2010–2013 Finnmark

<http://www.kvasir.no/alle?q=geodataplan+finnmark>